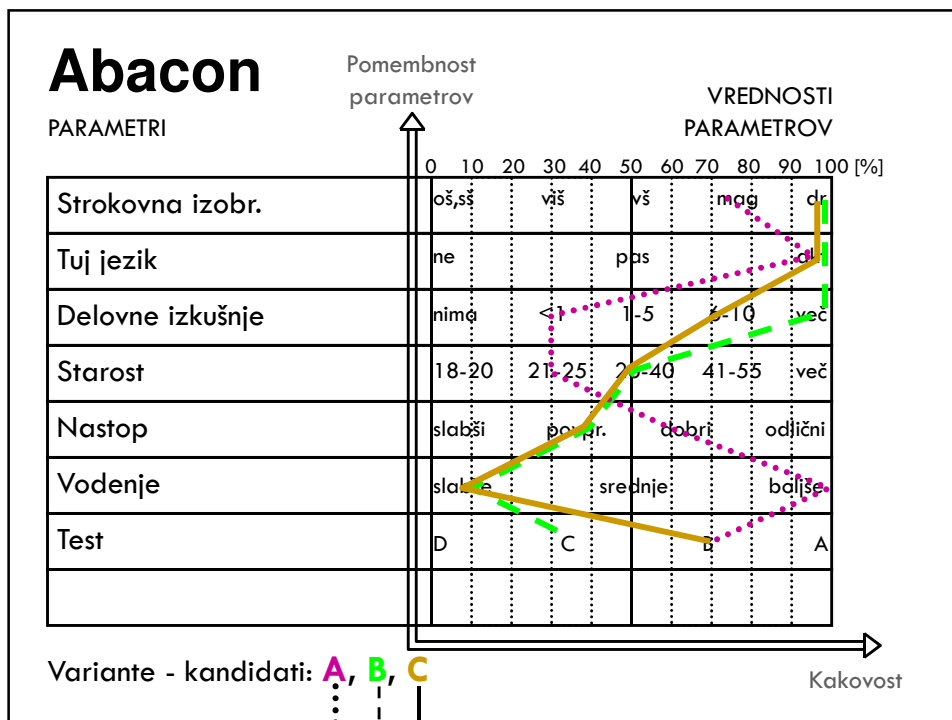

Metode in tehnike za boljše odločanje

Vladislav Rajkovič

Faze odločitvenega procesa

0. Identifikacija problema
1. Identifikacija kriterijev (atributov)
 - Seznam kriterijev
 - Struktura kriterijev (drevo kriterijev)
 - Merske lestvice
2. Identifikacija funkcij koristnosti
3. Opis variant
4. Vrednotenje in analiza variant

Numerična preglednica

utež	kriterij	A		B		C	
		v	v*w	v	v*w	v	v*w
25%	strok.izobr.	75	18.75	100	25	100	25
10%	tuj jezik	100	10	100	10	100	10
15%	del.izk.	30	4.5	100	15	70	10.5
15%	starost	30	4.5	50	7.5	50	7.5
12%	nastop	60	7.2	40	4.8	40	4.8
8%	vodenje	100	8	10	0.8	10	0.8
15%	test	70	10.5	35	5.25	70	10.5
100%			63.45		68.35		<u>69.1</u>

$\sum v^*w$

Analiza kaj-če

utež	kriterij	A		B		C	
		v	v*w	v	v*w	v	v*w
25%	strok.izobr.	75	18.75	100	25	100	25
10%	tuj jezik	100	10	100	10	100	10
5%	del.izk.	30	1.5	100	5	70	3.5
15%	starost	30	4.5	50	7.5	50	7.5
12%	nastop	60	7.2	40	4.8	40	4.8
18%	vodenje	100	18	10	1.8	10	1.8
15%	test	70	10.5	35	5.25	70	10.5
100%			<u>70.45</u>		<u>59.35</u>		<u>63.1</u>

Metoda DEX

DEXi
Računalniški program
za večparametrsko odločanje

Osnove metode DEX

Večparametrsko odločanje

- modeliranje s kriteriji in funkcijami koristnosti
- strukturiranje odločitvenega problema (drevo kriterijev)
- vrednotenje variant

Ekspertni sistemi

- kvalitativne (simbolične) merske lestvice
- funkcije koristnosti predstavljene s pravili tipa če-potem
- odločitveni model = baza znanja
- poudarek na razlagi in analizi rezultatov vrednotenja

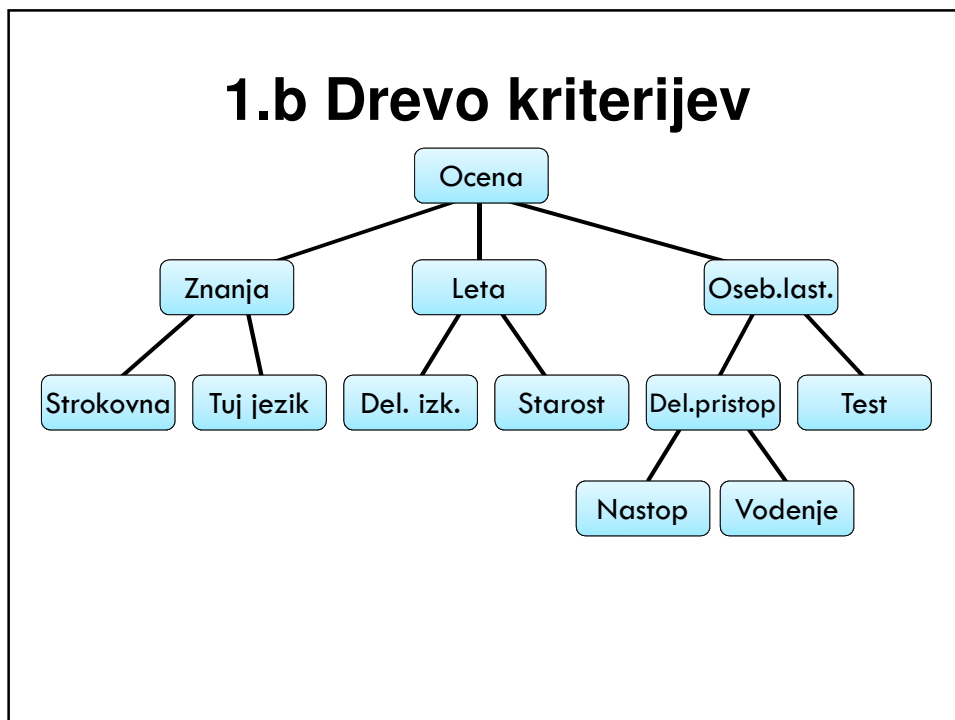
1.a Seznam kriterijev

Problem: Izbira kandidata za delovno mesto

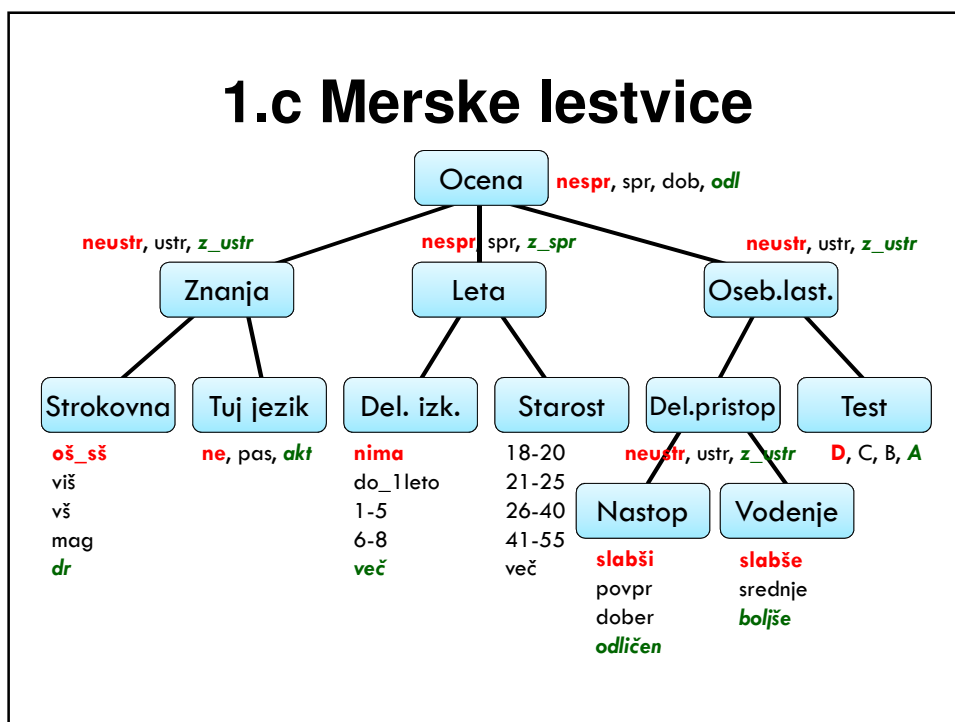
Seznam kriterijev, ki vplivajo na odločitev (neurejen):

- izobrazba
- starost
- izkušnje
- doseženi rezultati
- znanje
- kolegialnost
- delovni pristop
- vodstvene sposobnosti
- organizacijske sposobnosti
- delo v kolektivu
- pridnost
- delavnost
- vztrajnost
- odločnost
- ...

1.b Drevo kriterijev

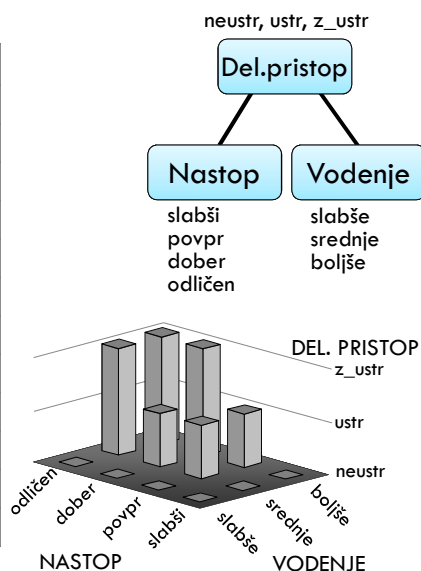

1.c Merske lestvice

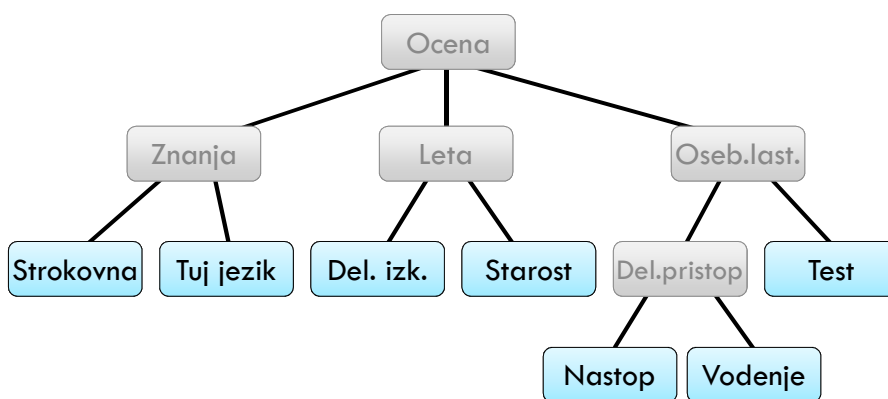

2. Odločitvena pravila

NASTOP	VODENJE	DEL. PRISTOP
Slabši	Slabše	Neustr
Slabši	Srednje	Neustr
Slabši	Boljše	Neustr
Povpr	Slabše	Neustr
Povpr	Srednje	Ustr
Povpr	Boljše	Ustr
Dober	Slabše	Neustr
Dober	Srednje	Ustr
Dober	Boljše	Z_ustr
Odličen	Slabše	Neustr
Odličen	Srednje	Z_ustr
Odličen	Boljše	Z_ustr

3. Opis variant

Kandidat	Strokovna	Tuj jezik	Del. izk.	Starost	Nastop	Vodenje	Test
A	mag	pas	do_1leto	21-25	dober	boljše	B
B	dr	akt	več	26-40	povpr	slabše	B

4. Vrednotenje in analiza variant

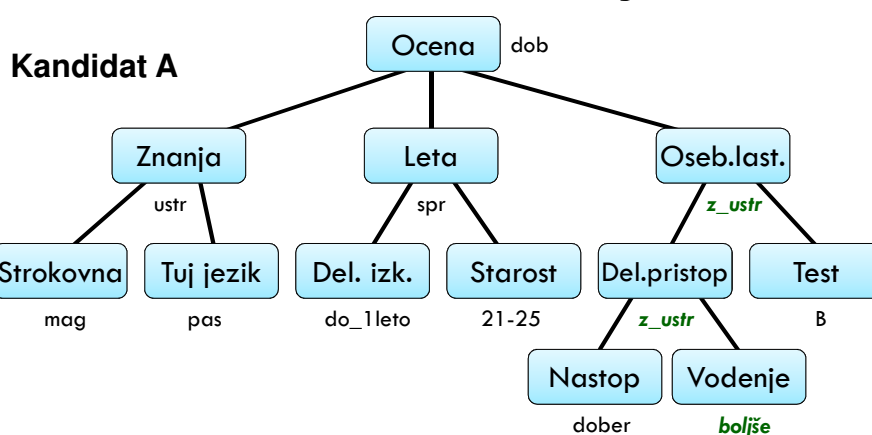
Vrednotenje variant

- poteka od listov proti korenu drevesa
- rezultat je kvalitativna ocena vsake variante
- vrednotenje lahko poteka tudi ob nenatančnih in nepopolnih podatkih o variantah

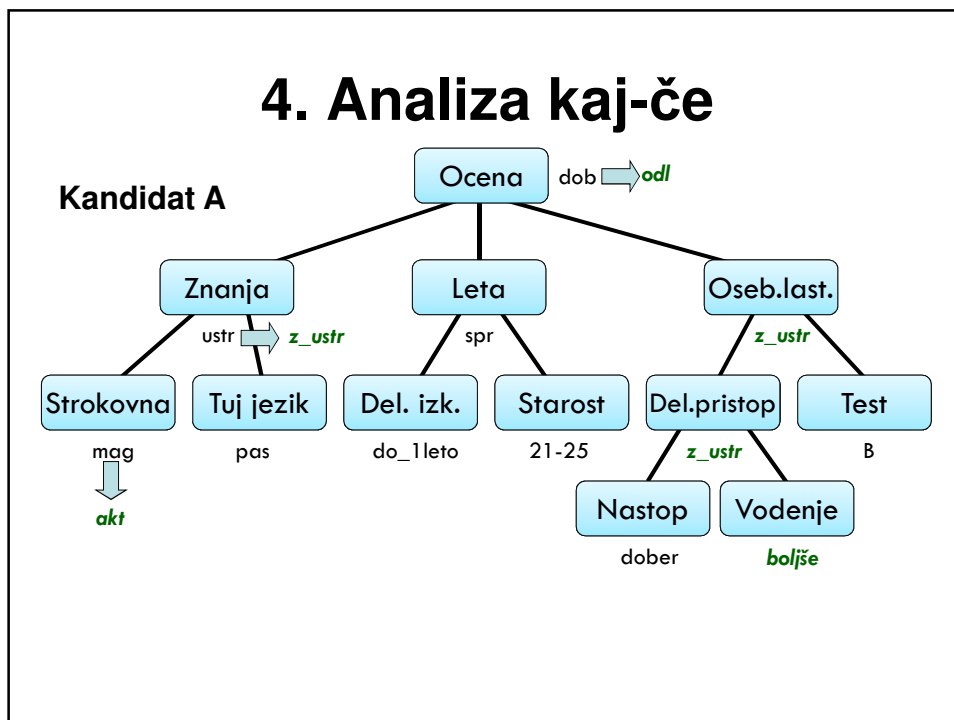
Analiza variant

- interaktivno pregledovanje rezultatov
- pregledovanje z grafikoni
- analiza tipa kaj-če
- selektivna razlaga vrednotenja

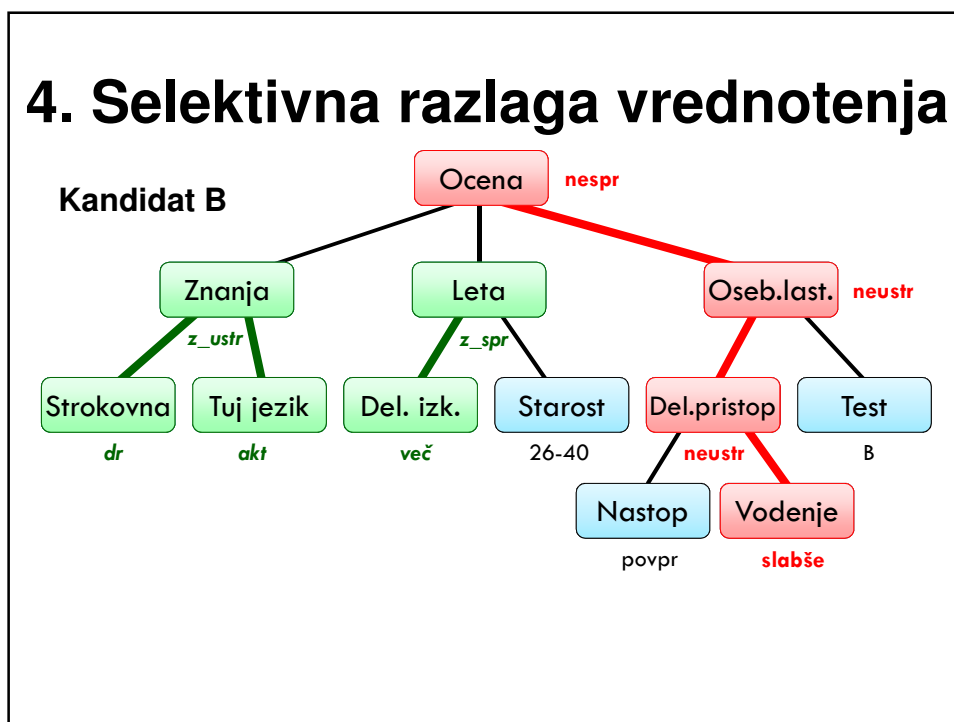
4. Osnovno vrednotenje variant

4. Analiza kaj-če

4. Selektivna razlaga vrednotenja

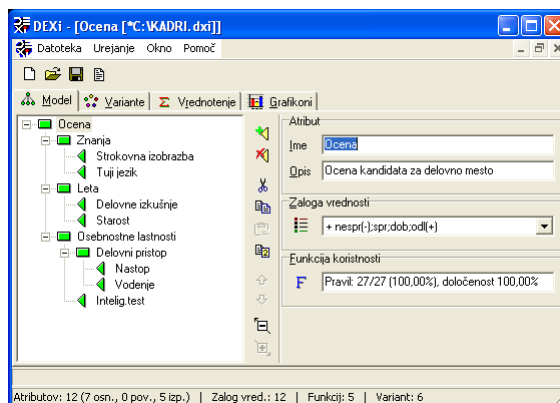
DEXi: Računalniški program za večparametrsko odločanje

Preprost program za delo z odločitvenimi modeli, ki omogoča:

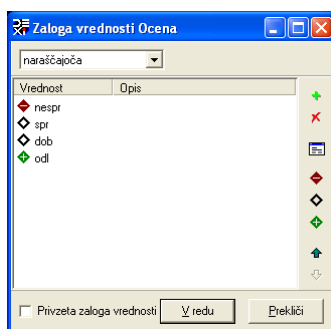
- izdelavo in preurejanje drevesa kriterijev
- urejanje zalog vrednosti kriterijev in odločitvenih pravil
- zajemanje podatkov o variantah
- vrednotenje variant
- tabelarni pregled rezultatov vrednotenja z analizo tipa kaj-če
- grafični prikaz rezultatov vrednotenja

DEXi

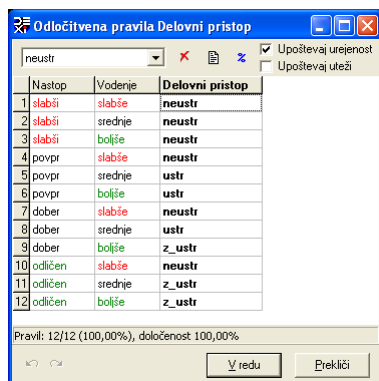
Izdelava in urejanje drevesa kriterijev

DEXi Urejanje zaloga vrednosti

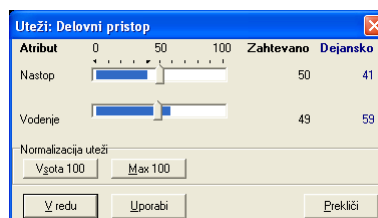

DEXi Urejanje odločitvenih pravil

Odločitvena pravila

Nastop	Vodenje	Delovni pristop
41%	59%	
1	slabši *	neustr
2	*	slabše neustr
3	povpr	>=srednje ustr
4	povpr:dober	srednje ustr
5	>=dober	boljše z_ustr
6	odličn	>=srednje z_ustr

DEXi

Urejanje odločitvenih pravil - urejenost

Odločitvena pravila Delovni pristop

Nastop	Vodenje	Delovni pristop	
1	slabši	slabše	neustr
2	slabši	srednje	neustr
3	slabši	boljše	neustr
4	povpr	slabše	neustr
5	povpr	srednje	ustr
6	povpr	boljše	ustr
7	dober	slabše	neustr
8	dober	srednje	ustr
9	dober	boljše	z_ustr
10	odličn	slabše	neustr
11	odličn	srednje	z_ustr
12	odličn	boljše	z_ustr

Pravil: 12/12 (100,00%), določnost 100,00%

Odločitvena pravila Delovni pristop

Nastop	Vodenje	Delovni pristop	
1	slabši	slabše	neustr
2	slabši	srednje	<=ustr
3	slabši	boljše	*
4	povpr	slabše	neustr
5	povpr	srednje	<=ustr
6	povpr	boljše	*
7	dober	slabše	neustr
8	dober	srednje	ustr
9	dober	boljše	>=ustr
10	odličn	slabše	neustr
11	odličn	srednje	>=ustr
12	odličn	boljše	z_ustr

Pravil: 4/12 (33,33%), določnost 66,67%

DEXi

Vnos in urejanje variant

DEXi - [Ocena [C:\KADRI.dxi]]

Datoteka Urejanje Odkno Pomoč

Model Variante Vrednotenje Grafikoni

Kandidat A

Varianta	Kandidat A	Kandidat A *	Nepopoln A	Kandidat B	Kandidat C	Kandidat D
Strokovna izobrazba	mag	mag	mag	dr	dr	dr
Tuji jezik	pas	akt	akt	akt	akt	akt
Delovne izkušnje	do1leto	do1leto	1-5	več	6-10	6-10
Starost	21-25	21-25	41-55	26-40	26-40	26-40
Nastop	dober	dober	dober	povpr	dober	odličn
Vodenje	boljše	boljše	boljše	slabše	slabše	boljše
Intelig.test	b	b	*	b	c	a

Atributov: 12 (7 osn., 0 pov., 5 izp.) | Zalog vred.: 12 | Funkcij: 5 | Variant: 6

DEXi

Vrednotenje variant in analiza kaj-če

Varianta	Kandidat A	Kandidat A *	Nepopoln A	Kandidat B	Kandidat C	Kandidat D
Ocena	dob	odl	nespr	nespr	nespr	odl
Znanja	ustr	z_ustr	z_ustr	z_ustr	z_ustr	z_ustr
Strokovna izobrazba	mag	mag	mag	dr	dr	dr
Tuji jezik	pas	akt	akt	akt	akt	akt
Leta	spr	spr	nespr	z_spr	z_spr	z_spr
Delovne izkušnje	do1leto	do1leto	1-5	več	6-10	6-10
Starost	21-25	21-25	41-55	26-40	26-40	26-40
Osebnostne lastnosti	z_ustr	z_ustr	*	neustr	neustr	z_ustr
Delovni pristop	z_ustr	z_ustr	z_ustr	neustr	neustr	z_ustr
Nastop	dober	dober	dober	povpr	dober	odličn
Vodenje	boljše	boljše	boljše	slabše	slabše	boljše
Intelig.test	b	b	*	b	c	a

DEXi

Analize variant

Analiza "plus/minus 1"

Kriterij	-1	Kandidat A	+1
Ocena		dob	
Strokovna izobrazba		mag	
Tuji jezik	nespr	pas	odl
Delovne izkušnje	nespr	do1leto	
Starost	nespr	21-25	
Nastop	spr	dober	
Vodenje	spr	boljše	
Intelig.test	spr	b	

Selektivna razlaga vrednotenja

Slabosti

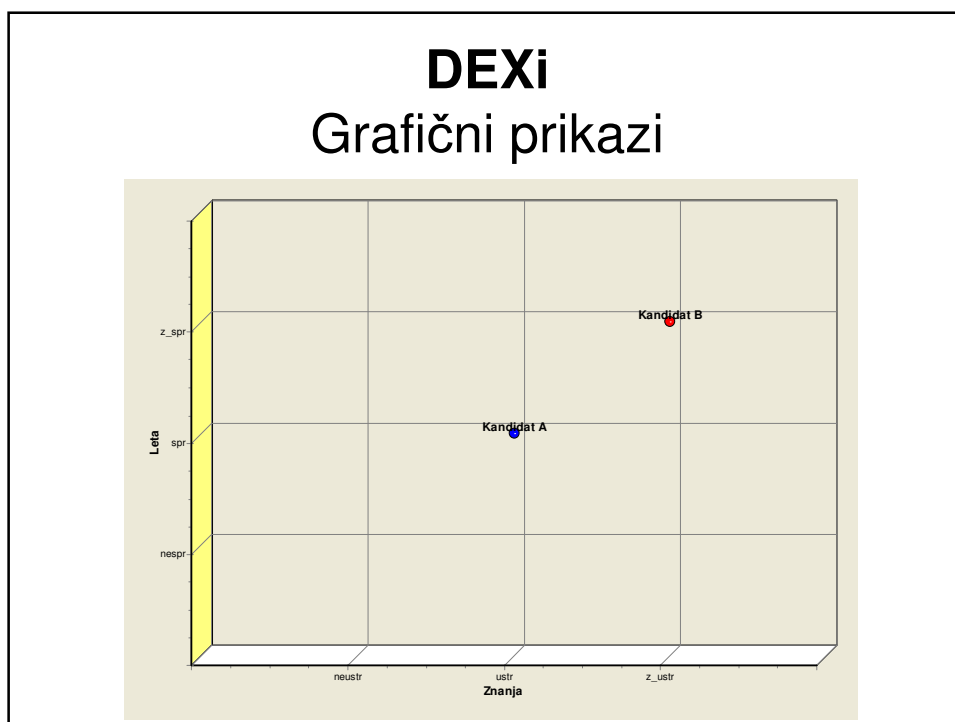
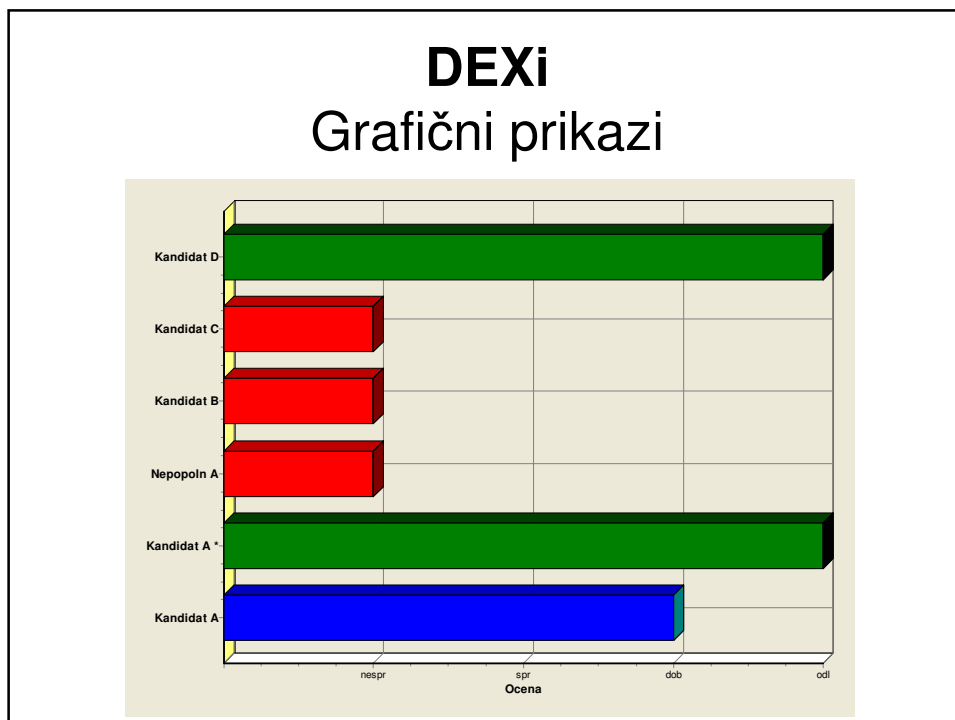
Kriterij	Kandidat B
Ocena	nespr
Osebnostne lastnosti	neustr
Delovni pristop	neustr
Vodenje	slabše

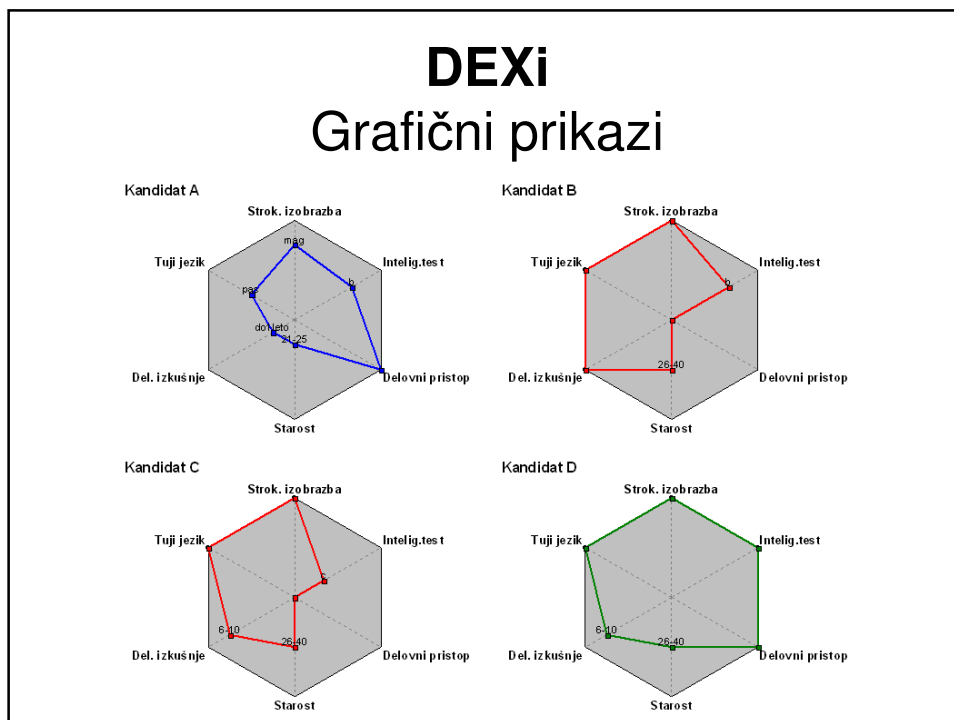
Prednosti

Kriterij	Kandidat B
Znanja	z_ustr
Strokovna izobrazba	dr
Tuji jezik	akt
Leta	z_spr
Delovne izkušnje	več

Primerjava variant

Kriterij	Kandidat B	Kandidat C
Ocena	nespr	
Znanja	z_ustr	
Strokovna izobrazba	dr	
Tuji jezik	akt	
Leta	z_spr	
Delovne izkušnje	več	6-10
Starost	26-40	
Osebnostne lastnosti	neustr	
Delovni pristop	neustr	
Nastop	povpr	dober
Vodenje	slabše	
Intelig.test	b	c

DEXi Poročilo

Zaloga vrednosti		Povprečne uteži				
Kriterij	Zaloga vrednosti	Kriterij	Lokalne	Globalne	Lok.norm.	Glob.norm.
Ocena	nespr ; spr; dob; odl	Ocena				
Znanja	neustr ; ustr; z_ustr	Znanja	37	37	37	37
Strok. izobrazba	oš ; sš; viš; vs; mag; dr	Strok. izobrazba	31	11	43	16
Tuji jezik	ne ; pas; akt	Tuji jezik	69	25	57	21
Leta	nespr ; spr; z_spr	Leta	30	30	30	30
Del. izkušnje	nima ; do 1 leto; 1-5; 6-10; več	Del. izkušnje	83	25	83	25
Starost	18-20; 21-25; 26-40; 41-55; več	Starost	17	5	17	5
Osebnostne lastnosti	neustr ; ustr; z_ustr	Osebnostne lastnosti	33	33	33	33
Delovni pristop	neustr ; ustr; z_ustr	Delovni pristop	57	19	50	17
Nastop	slabši ; povpr; dober; odličn	Nastop	41	8	48	8
Vodenje	slabše ; srednje; boljše	Vodenje	59	11	52	9
Intelig. test	d ; c; b; a	Intelig. test	43	14	50	17
Funkcije						
Kriterij	Pravil	Definiranost	Določenost	Vrednosti		
Ocena	27/27	100,00%	100,00%	nespr:19,spr:2,dob:3,odl:3		
Znanja	15/15	100,00%	100,00%	neustr:8,ustr:5,z_ustr:2		
Strokovna izobrazba						
Tuji jezik						
Leta	25/25	100,00%	100,00%	nespr:15,spr:7,z_spr:3		
Delovne izkušnje						
Starost						
Osebnostne lastnosti	12/12	100,00%	100,00%	neustr:7,ustr:2,z_ustr:3		
Delovni pristop	12/12	100,00%	100,00%	neustr:6,ustr:3,z_ustr:3		
Nastop						
Vodenje						
Intelig. test						